

Kodėl darbdaviui reikia ir naudinga vertinti riziką

Gerbiamasis įmonės vadove,

Aukštai vertiname Jūsų indėlį vystant Lietuvos ūkį ir ekonomiką, tačiau nemaža dalimi kuriant Jūsų įmonės ir visų mūsų gerovę prisideda ir Lietuvos dirbantieji. Jų sauga ir sveikata yra viena iš pagrindinių vertybių šiame pasaulyje.

Nelaimės darbe, kurios dažniausiai įvyksta nepakankamai įvertinus arba iš viso neįvertinus visų pavojų ir jų sukeltos rizikos darbovietėje, brangiai kainuoja tiek Jums, tiek visai visuomenei. Tai:

- žmogiškoji kaina, kurią tenka sumokėti darbuotojams ir jų šeimoms;
- papildomos išlaidos pačioms įmonėms (laikino nedarbingumo, padidintos draudimo išlaidos, našumo sumažėjimas, darbuotojų kaita, darbuotojų motyvacija, konkurencingumas ir t.t.);
- didėjančios išlaidos sveikatos priežiūros sistemoms.

Valstybinės darbo inspekcijos ilgametės analizės duomenimis, dėl neįvertintų pavojų ir jų sukeltos rizikos darbovietėse, daugiausia nelaimių darbe įvyko dėl žmogaus kritimo iš aukščio ir griuvimo (33,1 %), dėl daiktų, krovinių, statinių virtimo, kritimo (23 %) ir kitų fizinių veiksmų. Taip pat nemažai darbuotojų nukentėjo dėl veikiančių įrenginių, mechanizmų, technologinių procesų, pavojingų medžiagų naudojimo ir t.t. Apie 40 % visų mirtinų ir sunkių nelaimingų atsitikimų darbe įvyksta dirbant pavojingus darbus, įskaitant potencialiai pavojingų įrenginių naudojimą ir priežiūrą.

Žinotina, kad, Valstybinės darbo inspekcijos duomenimis, vidutiniškai apie 50% sunkių ir mirtinų nelaimingų atsitikimų darbe įvyksta darbuotojams, kurių darbo stažas įmonėje iki vienerių metų. Todėl neturinčius pakankamų profesinių įgūdžių darbuotojus labai svarbu mokyti dirbti saugiai, jiems prižiūrėti darbo metu skirti kvalifikuotus, patyrusius darbuotojus.

Kaip rodo Europos šalių ir Lietuvos praktika, nelaimių darbe pagrindinės priežastys yra:

- žinių darbuotojų saugos ir sveikatos klausimais stoka;
- nesaugi technika, technologiniai procesai, bloga techninė priežiūra;
- pačių darbuotojų atidumo stoka.

!!! Pavojų identifikavimas ir rizikos vertinimas kiekviename darbo vietoje yra raktas į saugias ir sveikatai nekenkiančias darbo vietas.

Pavojų identifikavimu ir rizikos vertinimu pagrįstas nelaimių darbe prevencijos principas yra kertinis Europos požiūrio į darbuotojų saugos ir sveikatos elementas. Deja, bet Lietuvos įmonės į tai nepakankamai kreipia dėmesį. Didele dalimi jose nesuveikia įmonės vidinės kontrolės sistema, kurios esmė – nesaugiai dirbantis darbuotojas turi būti pastebėtas, išpėtas ir imtasi priemonių pavojui pašalinti arba darbuotojas nušalintas nuo darbo.

!!! Pavojų identifikavimas ir rizikos vertinimas kiekviename darbo vietoje - tai gero vadovavimo dalis.

Būtina taikyti kompleksinį rizikos vertinimo požiūrį, apimančią skirtingus rizikos vertinimo etapus, įvairius atskirų darbdavių poreikius bei kintantį darbo pasaulį. Vertinant riziką svarbus darbuotojų saugos ir sveikatos specialisto vaidmuo, kuris, įmonės vadovo pavedimu kartu su struktūrinių padalinių vadovais organizuoja, atlieka ar koordinuoja profesinės rizikos vertinimą įmonėje.

Pabrėžtina, kad **vertinant profesinę riziką turi dalyvauti darbuotojai, jų atstovai**. Būtinai nuolatinis dialogas su darbuotojais ir jų atstovais, juos svarbu mokyti suprasti rizikos vertinimą ir jų vaidmenį vertinant riziką. Dalyvauti vertinant riziką - ne tik darbuotojų teisė ir pareiga, bet ir padarys procesą veiksmingesnį. Be to, darbuotojai turi būti supažindinami su rizikos vertinimo rezultatais,

priemonėmis, reikalingomis šiai rizikai sumažinti ir / ar pašalinti. Pageidautina, kad ir Lietuvos darbdaviai civilizuotų darbo santykių srityje artėtų prie išsivysčiusių Europos Sąjungos šalių lygio.

Identifikuojant pavojus ir vertinant riziką, reikia atsižvelgti į šiuos aspektus:

- Suskirstymas, užtikrinant, kad visi svarbūs pavojai ir rizika būtų pastebėti (pvz., negalima pamiršti darbo užduočių, kurios atliekamos neįprastu darbo metu, pavyzdžiui, remonto, valymo darbai ir kt.).
- Rizikos vertinimo procedūros pasirinkimas priklauso nuo rizikos lygio. Kuo didesnė rizika, tuo sudėtingesnis metodas. Lietuvos standarte LST 1952 teigiama, kad paprastai nėra būtina riziką išreikšti skaičiais. Kompleksiškai kiekybinė rizikos įvertinimo procedūra būtina tik esant didelei ir turinčiai katastrofiškas pasekmes rizikai (pvz., gaisro ir sprogimo pavojus). Dažniausiai pakanka paprastų, subjektyvių procedūrų.
- Kartais rizikos vertinimą atliekančių asmenų kvalifikacijos neužtenka rizikai atpažinti ir įvertinti. Tuomet reikia kviesti kompetentingus ekspertus, pvz., vertinant potencialiai pavojingus įrenginius, technologinius procesus ir pan.

Vertinant riziką veikslių visumą sudaro:

- darbo aplinkos stebėjimas (pvz., priėjimo galimybė, kritimo rizika, judančių dalių apsaugos buvimas, įrenginių, daiktų kritimo, virtimo galimybė, mašinų sauga, dulkės ir kvapai, temperatūra, apšvietimas, triukšmas), darbo vietoje atliktų užduočių nustatymas (visų užduočių nustatymas ir įtraukimas),
- darbo vietoje atliktų užduočių analizė (su rizika susijusių darbo užduočių įvertinimas).

Keli patarimai riziką vertinantiems asmenims

Rizikos vertinimą darbe atliekantis asmenys turėtų žinoti ir turėti pakankamai informacijos apie:

- jau nustatytus pavojus ir riziką bei kaip rizika kyla;
- darbe naudojamas medžiagas, įrangą ir technologiją;
- darbo tvarką ir organizavimą, darbuotojų darbą su naudojamomis medžiagomis;
- kylančių pavojų rūšį, tikimybę, dažnumą ir trukmę;
- pavojaus lygio ir jo poveikio santykį;
- teisinius reikalavimus, susijusius su darbo vietoje kylančia rizika;
- žinoti ir naudotis gera praktika mažinant riziką darbo vietoje.

Kodėl įmonės vadovas (darbdavys) turėtų būti suinteresuotas vertinti riziką?

Manoma, kad yra 5 auksinės priežastys įmonės vadovui (darbdaviui) organizuoti rizikos vertinimą:

1. Sumažintos išlaidos susijusios su nelaimingais atsitikimais darbe ir profesiniais susirgimais = daugiau pelno galima skirti konkurencijai.
2. Geresnės darbo sąlygos = paskatos dirbti = kokybė.
3. Geras rizikos valdymas = mažiau nemalonių netikėtumų = geresnis dialogas su darbuotojais ir jų atstovais.
4. Jokių mirtinų ar sunkių nelaimingų atsitikimų darbe = geras įmonės įvaizdis.
5. Geras rizikos vertinimo valdymas = nešvaistomas laikas riziką vertinant savitiksliu pagrindu.

Visas rizikos vertinimas yra Jūsų rankose ir priklauso nuo Jūsų valios.